

ZAKLJUČCI

Šestog hrvatskog simpozija o ranoj intervenciji u djetinjstvu „Razumjeti i podržati obitelj djeteta s razvojnim rizicima ili teškoćama“

9. – 11. lipnja 2022., Zagreb

Poštovane i poštovani, drage sudionice i dragi sudionici simpozija,

bila nam je velika čast i zadovoljstvo ugostiti vas u Zagrebu, raditi, družiti se, povezivati i veseliti se s vama. Prošloga tjedna imali ste priliku čuti plenarne predavače, ali i mnoge predavače koji su se pokazali jednako dobrima kao i naši plenarci. Mogli ste sudjelovati u nekoliko zanimljivih radionica, ali i dati svoj obol raspravama na okruglim stolovima. Od svega što ste imali priliku čuti, voljeli bismo izdvojiti nekoliko zaključaka:

1. Iznimno je važno uključivati roditelje u našu praksu i promatrati obitelj kao cjelinu. Roditelji su neodvojivi dio obitelji, jednako kao i njihova djeca. Ponekad to znači da trebamo promisliti o postojećoj praksi koju provodimo u svojim kabinetima, gdje roditelji čekaju ispred vrata, a zatim ih informiramo o svome radu u zadnjih 15-ak minuta djetetova termina. Rana intervencija u djetinjstvu i obitelji usmjeren pristup podrazumijevaju **cjelokupno uključivanje obitelji**, a ne samo djeteta. Da bismo mogli podržati dijete, moramo podržati obitelj i obrnuto. Vrijeme je da počnemo djelovati u skladu s načelima rane intervencije u djetinjstvu na pravi način, sveobuhvatno, a ne selektivno.
2. Roditeljima treba naša podrška. U svim fazama, od trenutka kad posumnjaju na teškoću kod svojega djeteta ili od trenutka kad saznaju da je njihovo dijete rizično, preko trenutka kad saznaju dijagnozu, kad se upišu na listu čekanja za stručnu podršku pa sve do onih trenutaka kada „pokleknju“ emocionalno, psihički i fizički, svaki puta kada nešto ne ispuni njihova očekivanja. A trebaju nas i onda kada proživljavaju lijepe, vesele trenutke koji ih podižu i guraju dalje. Stres kod roditelja djeluje na cijelu obitelj, a pogotovo sagorijevanje, koje je postalo vrlo često u današnje vrijeme zbog različitih pritisaka iznutra (iz samih sebe) i izvana (iz okoline). Brojna istraživanja pokazuju da stres i sagorijevanje utječu na odnose u obitelji, stvaraju rizik za narušavanje zdravlja, socijalnog funkcioniranja, dnevnih aktivnosti, a dovode i do depresije. Također, imaju i nepovoljan utjecaj na djetetovo zdravlje i prilagodbu. Jednako tako, istraživanja su pokazala da ih se može umanjiti i prevenirati, a mi, stručnjaci, ponekad imamo ključnu ulogu u tome. Nisu svi roditelji intuitivni na isti način – naša je uloga da prepoznamo **kako možemo podržati roditelje i obitelj na način koji je njima prirodan**.
3. U svojoj praksi trebamo koristiti **znanstveno utemeljene metode i tehnike**. Ponekad u praksi koristimo metode koje smo vidjeli ili preuzeli od drugih ili koje se nepromišljeno promoviraju, koje su „u trendu“ ili lako dostupne nakon edukacije-dvije. Međutim, uvijek je važno (a obvezuje nas i etički kodeks) promišljati što dokazano djeluje te kontinuirano evaluirati svoje postupke. Možemo li biti iskreni prema sebi i našim obiteljima i upitati se: koliko često razmišljamo o utemeljenosti metoda koje provodimo, koliko često radimo evaluaciju svojih aktivnosti?

4. Ništa manje važna nije suradnja s roditeljima i osvještavanje njihovih potreba i mogućnosti. Koliko god dobro poznajemo populaciju s kojom svakodnevno radimo, nikada nećemo biti potpuno sigurni što im je zaista potrebno i nužno ako ih ne pitamo. Jedino tako možemo biti sigurni da **dajemo obitelji ono što joj zaista treba**.
5. Ne treba „bježati“ od **novih načina rada i suradnje s roditeljima**. Pandemija bolesti COVID-19 unijela je silovite promjene u sve segmente prakse, međutim, istraživanja pokazuju da te promjene nisu nužno loše. To što su nas „gurnule“ iz zone ugone u zonu kreativnosti, nužnosti brze prilagodbe i ustrajnosti znači da rastemo kao stručnjaci – postajemo kompetentniji, domišljatiji i korisniji obiteljima koje prolaze kroz istu prilagodbu. Nove načine, koje smo bili prisiljeni naučiti i primjenjivati za vrijeme pandemije i karantene, možemo i dalje uključivati u svoj rad kada se pokažu korisnima i dostupnijima obiteljima i djeci.
6. Tijekom djetetova razvoja, obitelji prolaze kroz **mnogobrojne tranzicije**: iz bolnice (rodilišta) u obiteljski dom, iz obitelji u vrtić; od jednog terapeuta do drugog; zatim u osnovnu školu, srednju, itd. Svaka tranzicija je stres za obitelj, a kako bismo je olakšali našim obiteljima, trebamo promišljati o njenom **planiranju, implementaciji i praćenju** uz jasno definirane uloge i podršku. Ovdje glavnu ulogu ima tim oko obitelji. A da bi tim uspješno djelovao, vrijeme za suradnju treba biti predviđeno kao dio radnih zadataka. Promjene kreću i odozgo prema dolje i odozdo prema gore. Nemojmo zaboraviti na moć koju ima telefonski poziv ili e-poruka kolegi/kolegici u ustanovi koja skrbi o istoj obitelji. Ponekad je tih nekoliko ljubaznih rečenica upravo ono što može „otključati“ dugogodišnju suradnju. Posebno treba o tome voditi računa prilikom prenošenja „neželjene vijesti“, odnosno dijagnoze djeteta roditeljima. Priopćavanje dijagnoze i podrške neposredno nakon toga važan je period koji će obitelji pamtiti tijekom cijeloga života.
7. Uvidjeli smo potrebu da svi članovi tima raspolažu jednakim, točnim i korisnim informacijama za obitelj. Ako pedijatar, socijalni radnik, logoped, odgojitelj, psiholog, edukacijski rehabilitator i svi ostali koji su uključeni u tim znaju koja prava obitelj može ostvariti i na koji način, **skratit će se** njihovo „**lutanje**“ te djetetu i obitelji osigurati podrška od samoga početka.
8. I na kraju, stručnjaci trebaju jedni druge, trebaju njegovati **transdisciplinarni pristup** i svjesno prepuštati svoju ulogu kada za to dođe vrijeme. Možda je vrijeme da razmislimo koliko nam „čuvanje granica struke“ koristi, a koliko šteti. Uostalom, nismo bitni mi – bitna su „naša“ djeca s razvojnim rizicima i teškoćama i njihove obitelji. Zbog njih i jesmo tu, upravo na ovim radnim mjestima.

I za kraj, u vašem radu i motivaciji vidjeli smo nadu za ranu intervenciju u Hrvatskoj. Baš kao što smo rekli i na otvorenju simpozija uz stihove Milana Grgića: „... **još pravih ljudi ima**, što vjeruju u spas...“.

Bit će nam drago vidjeti vas ponovno, na idućemu, sedmome hrvatskom simpoziju o ranoj intervenciji u djetinjstvu!